

TIČE ME SE

Monitoring izborne kampanje mediji ♦ civilno društvo ♦ govor mržnje

Koordinator izvještaja: Zoran Vujičić

PARLAMENTARNI IZBORI - 16. OKTOBAR 2016. ♦ BROJ 2

Izvještaj koji je pred Vama namijenjen je prvenstveno građanima Crne Gore koji imaju pravo glasa i predstavlja doprinos NF Građanska alijansa objektivnijem informisanju glasača i njihovoj aktivnijoj političkoj participaciji. Izvještaj se objavljuje tri puta mjesečno u periodu od 13. avgusta do 13. oktobra kada počinje predizborna ćutnja. Izvještaj se sastoji od tri cjeline:

- ⇒ Monitoring medija (RTCG, TV Prva, TV Pink M, TV Vijesti, TV Atlas, dnevne novine Dan, Vijesti, Pobjeda, Dnevne novine);
- ⇒ Građansko nadgledanje izbora;
- ⇒ Pravo na slobodu javnog okupljanja i govor mržnje.

1. MONITORING TV I ŠTAMPANIH MEDIJA

Kvantitativno kvalitativna analiza sadržaja podrazumijeva prikupljanje tekstova iz četiri dnevne novine i priloga iz udarnih informativnih emisija pet televizijskih stanica sa nacionalnom pokrivenošću, te njihovo analiziranje na osnovu unaprijed zadate matrice.

Analiza je sprovedena u periodu od 23.08. do 02.09. (uključujući i 02.09) i obuhvatila je priloge pet glavnih televizija u Crnoj Gori (*RTCG, Vijesti, Prva, Atlas i Pink M*), odnosno njihove centralne informativne emisije, kao i tekstove objavljene na stranicama četiri dnevne novine: *Pobjeda, Vijesti, Dan i Dnevne novine*. Analiza je obuhvatila one tekstove i priloge u kojima se pominju neke od sljedećih partija, za koje se očekuje da će se kandidovati na predstojećim parlamentarnim izborima: DPS, SDP, SNP, DF, Pozitivna, Socijaldemokrate, URA, Demokrate, Demos, Liberalna partija, Otpor beznađu, HGI, Bošnjačka partija, Forca, Albanska alternativa i ostali (gdje se ubrajaju manje partije, posebno na lokalnom nivou, koje su se pominjale u analiziranom periodu).

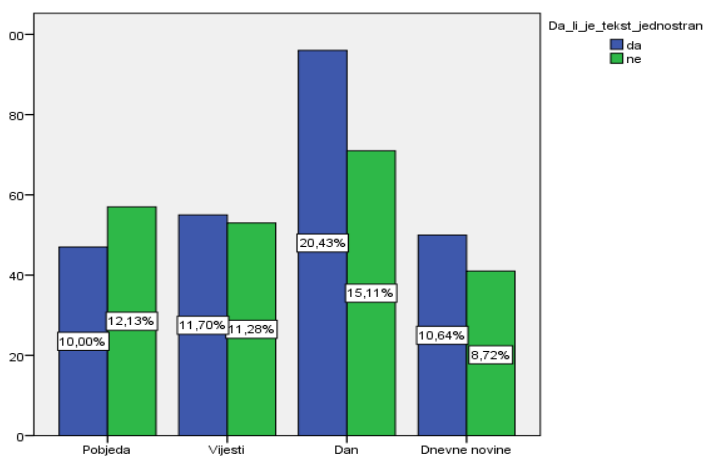
⇒ Štampani mediji

U posmatranom periodu objavljeno je 470 tekstova u kojima je pominjana neka od posmatranih partija. Najviše tekstova bilo je u dnevnom listu *Dan* 167 (36%), a slijede *Vijesti* sa 108, *Pobjeda* sa 104 i *Dnevne novine* sa 91 tekstom.

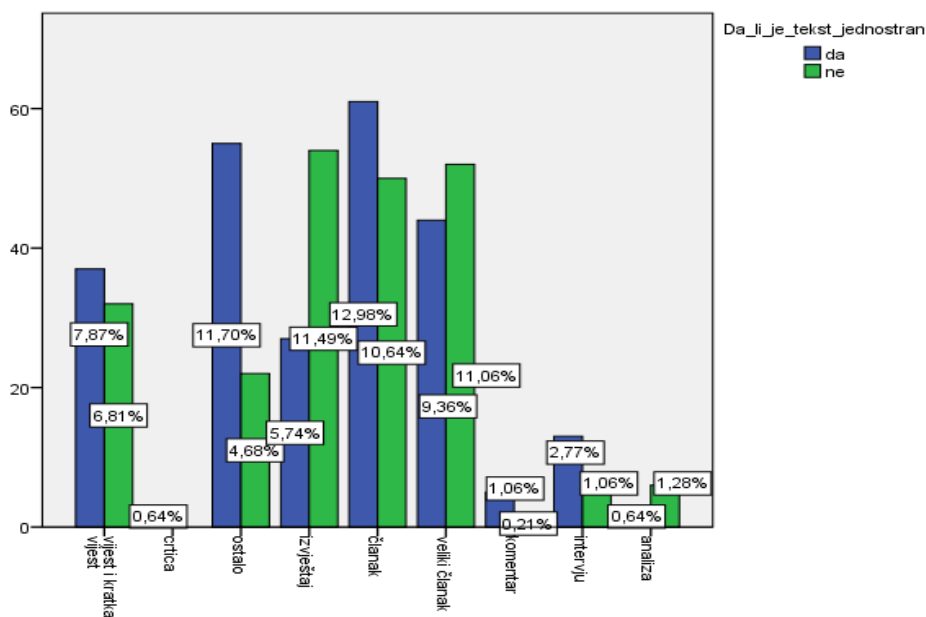
Tekstovi su, većinom, objavljivani u prvom dijelu novine, ali je takođe značajan broj članaka bio objavljen i u dodacima koji izlaze uz pojedine dnevne novine. Četvrtina ovih tekstova (24,3%) našla se i na naslovnicama dnevnih novina. Novinski članci koji su se bavili političkim partijama po strukturi su, u ovom periodu, najvećim dijelom bili članci (24%) i obimniji članci (20%), a značajan je bio broj saopštenja i reagovanja – 16% (koji se nalaze u kategoriji „ostali“). Takođe, bilo je i 69 vijesti, 18 intervjua, 9 analiza i 6 komentara.

Više od polovine tekstova u posmatranom periodu je bilo jednostrano¹. Najviše takvih tekstova bilo je u *Danu*, dok su *Vijesti*, *Dnevne novine* i *Pobjeda* imale približan broj jednostranih tekstova.

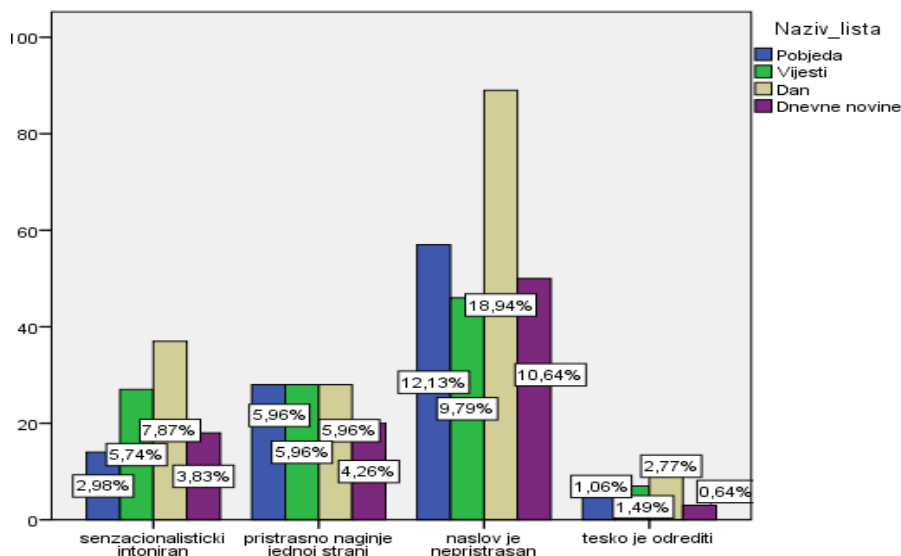
Analiza medija je pokazala da je među jednostranim tekstovima, po pitanju strukture, najviše bilo članaka (13%), zatim slijede saopštenja i reagovanja („ostalo“ -12%) i obimniji tekstovi, koji zauzimaju više od pola novinske strane (9%).

¹ Tekstovi/prilozi u kojima određeni problem nije prikazan sveobuhvatno (iz više različitih uglova) već su saopšteni stavovi samo jedne partije, smatra se jednostranim. Ukoliko je u tekstu/prilogu bilo više sagovornika ali iz partija koje se zalažu za iste vrijednosti (a vrlo često kritikuju neku treću partiju), smatra se jednostranim izvještavanjem. Saopštenja ili reagovanja u kojima se pominju partije kojima u tekstu/prilogu nije data mogućnost da iznesu svoje stavove niti su novinari podsjetili na razloge za reagovanje, takođe se ocjenjuju kao jednostrani. Isto je i sa konferencijama za novinare u kojima mediji u okviru istog priloga ne daju priliku prozvanim partijama da iznesu svoje viđenje.

Naslovi se pojavljuju kao dominantna vrsta opreme ovih tekstova u 84% slučajeva, a oni su u skoro svakom slučaju bili u direktnoj vezi sa sadržajem teksta. Od tih naslova 51,5% je bilo nepristrasno u posmatranom periodu. Senzacionalistički intoniranih naslova je bilo 96 (20%), dok su 104 naslova ili 22% bila pristrasna. U senzacionalističkim naslovima prednjači *Dan* sa 37 takvih naslova, dok su *Vijesti* imale 27 takvih naslova. *Dnevne novine* su imale 18, a *Pobjeda* 14 naslova koji su bili senzacionalistički. U posmatranom periodu *Dan*, *Vijesti* i *Pobjeda* imale su podjednak broj pristrasnih naslova (28), dok su *Dnevne novine* imale 8 manje.

U 56% tekstova vrijednosna orijentacija prikaza je bila pozitivna, dok je u 29% slučajeva bila negativna. U skoro 15% slučajeva nije bilo moguće odrediti vrijednosnu orijentaciju prikaza. U najvećem broju slučajeva okvir teksta je bio informativan (53%). Ipak, analiza je pokazala da je 32% tekstova imalo negativan, odnosno kritički okvir. Takođe, u 5,5% slučajeva okvir je bio konfliktan dok je u nešto više od 7% njih okvir bio afirmativan.

U najvećem broju tekstova, 58%, citiran je samo jedan izvor iz neke od političkih partija. U 27 slučajeva navode se i neimenovani izvori, a u tome su prednjačile *Dnevne novine*, a i preostali mediji imaju približan broj citiranja neimenovanih izvora.

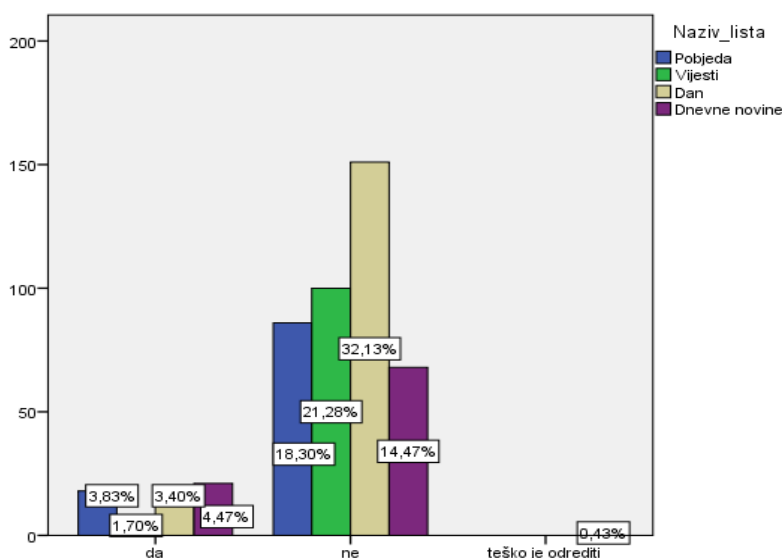
Kada je u pitanju prisutnost pojedinih partija i njihova zastupljenost u tekstovima, može se reći da je najviše prostora imala Demokratska partija socijalista (DPS) sa skoro 200 tekstova u kojima se pominje, a najveći broj tih tekstova objavljen je u *Danu*. Na drugom mjestu, iako sa znatno manje pojavljivanja, nalazi se DF (146 objava), od kojih najviše u *Danu*. Po broju pominjanja u tekstovima svih dnevnih novina slijede URA (93), SDP (89) i SNP (86). Demos se pominjao u 69 a Demokrate u 49 tekstova. Važno je naglasiti da su se gotovo sve partije najviše pominjale u *Danu* jer je u toj novini bilo i najviše objavljenih tekstova u posmatranom periodu. Nakon DPS-a i DF-a, po broju pominjanja u dnevnoj novini *Dan* slijede SDP, URA i SNP.

Kada je u pitanju pažnja koju je pojedinačna novina dala partijama, u *Pobjedi* je najviše puta pominjan DPS, a jednom manje DF. Slijede SNP, URA, Demos i SDP. *Vijesti* su najviše pažnje dale DPS-u, pa DF-u, SDP-u i URA-i. Najviše pojavljivanja u *Dnevnim novinama* imao je DF, a slijede ga DPS, URA i SNP.

	Pobjeda	Vijesti	Dan	Dnevne novine	Total
DPS	34	54	85	25	198
SDP	20	26	30	13	89
SNP	25	18	28	15	86
DF	33	33	51	29	146
Pozitivna	8	8	10	7	33
SD	8	8	17	5	38
URA	24	25	28	16	93
Demokrate	6	16	20	7	49
Demos	22	15	21	11	69
Bošnjačka partija	7	4	11	1	23
Forca	2	3	4	2	11
Liberalna partija	3	4	6	2	15
Otpor beznađu	0	3	2	0	5
Albanska alternativa	2	2	3	2	9
HGI	2	5	4	3	14
Ostale	8	8	16	6	38

U nešto više od 13% objavljenih tekstova bilo je prikrivene kampanje². Najviše tekstova sa prikrivenom kampanjom imale su Dnevne novine (21), a slijedi Pobjeda (18) i Dan (16). U analiziranom periodu prikrivena kampanja se najčešće odnosila na predstavnike DPS-a iz opštinskih organa vlasti, koji su govorili o uspjesima u prethodnom periodu i najavljivali radove do izbora, kao i na aktivnosti lidera Pozitivne Crne Gore, Demos-a i GP URA.

Prikrivena kampanja je, u posmatranom periodu, najčešće bila sadržana u obimnijim člancima i izvještajima.

² Prikrivena kampanja je karakteristična za osobe koje su na određenom nivou vlasti i koje su u poziciji da preko funkcija koje obavljaju, i pojačanih aktivnosti u predizbornom periodu, na indirektnan način promovišu partije kojima pripadaju. To je slučaj sa, primjera radi, sastancima gradonačelnika sa potpredsjednicima Vlade prilikom kojih se saglase da je u toj opštini zabilježen izuzetan napredak, a da sam sastanak nema neki određen povod niti se iz teksta/priloga može zaključiti zašto potpredsjednik Vlade, čiji opštine nisu resor, boravi tamo.

⇒ Elektronski mediji

U posmatranom periodu emitovan je 191 prilog u centralnim informativnim emisijama pet analiziranih televizija u kojima je pominjana neka od posmatranih partija. Iako su sve televizije imale skoro ujednačen broj priloga, najviše priloga bilo je u centralnoj informativnoj emisiji RTCG³ (23%), a slijede TV Vijesti (21,5%), TV Atlas (20%), Pink (20%) i TV Prva sa nešto manje od 16% priloga.

Vijesti u kojima se pominje neka od političkih partija u čak 40% slučajeva našle su se u uvodnim špicama centralnih informativnih emisija. Ove vijesti su u skoro 70% slučajeva emitovane u prvom bloku informativnih emisija. U strukturi priloga dominiraju izvještaji, koji su bili zastupljeni u čak 80% slučajeva. Takođe, emitovano je i 22% kratkih vijesti i 2% analiza. U gotovo svim slučajevima pokrivalice su bile u direktnoj vezi sa sadržajem priloga (98%). Najviše priloga, 31%, trajalo je od 2-3 minuta, dok je 20% njih trajalo od 1 do 2 minuta. U priložima centralnih informativnih emisija analiziranih televizija učestvovao je uglavnom po jedan sagovornik iz neke od partija (47%). Sa druge strane, u 24% slučajeva uključena su bila dva, a u 26% tri sagovornika. U pet priloga navedeni su neimenovani izvori, i to po 2 na TV Pink i TV Vijesti i jedan na RTCG.

Kada je u pitanju prisutnost političkih partija, najviše pojavljivanja na televizijama u analiziranom periodu imala je Demokratska partija socijalista (68), slijedi DF sa 59, SNP sa 45, URA sa 42 pojavljivanja, kao i SDP sa 36 i Demos sa jednim pojavljivanjem manje. Na osnovu prikupljenih podataka može se zaključiti da je nastavljena praksa da mjesta u informativnim emisijama ima samo za „jače“ političke partije.

RTCG je najviše puta u svom „Dnevniku 2“ emitovala priloge u kojima se pominje DF i DPS, a po broju pojavljivanja slijede SDP i SNP. *Vijesti* su najviše puta u „Vijestima u pola 7“ pomenule DPS, kao i Građanski pokret URA i DF. U „Vijestima Prve“ u najviše priloga je pominjan DF, pa SNP, dok su jednak broj puta pominjani DPS i Demos. *Atlas* je jednak broj puta u priložima pominjala DPS i DF. Na drugom mjestu je SNP a na trećem Demos. Televizija *Pink M* dala je u emisiji Infomonte značajno više prostora DPS-u, koji slijedi DF i URA.

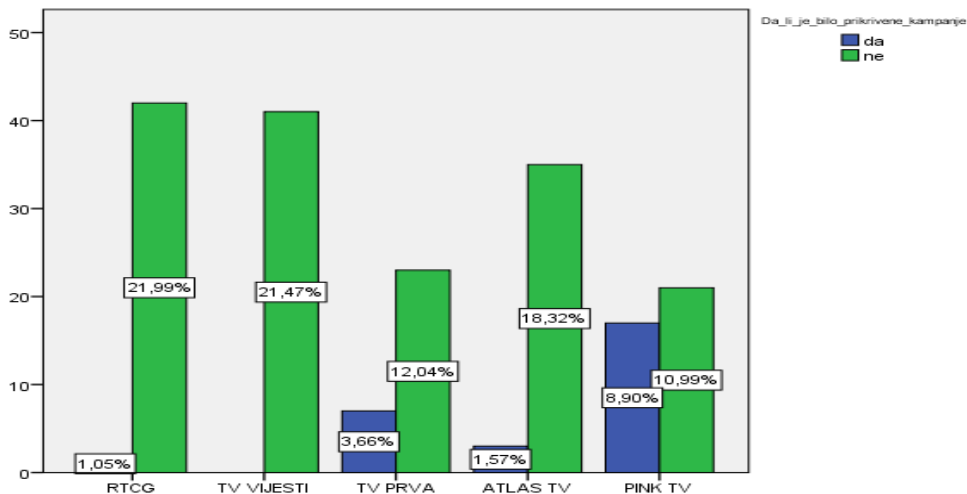
	RTCG	VIJESTI	PRVA	ATLAS	PINK	Total
DPS	18	17	7	10	16	68
SDP	13	9	3	6	5	36
SNP	11	10	8	9	7	45
DF	19	11	9	10	10	59
Pozitivna	7	7	4	3	5	26
SD	3	3	0	3	2	11
URA	9	11	6	7	9	42
Demokrate	2	2	1	4	2	11
Demos	5	9	7	8	6	35
Bošnjačka partija	4	1	2	1	1	9
Forca	1	1	1	1	1	5
Liberalna partija	3	2	3	2	1	11
Otpor beznađu	1	1	0	0	0	2
Albanska alternativa	1	0	1	1	2	5
HGI	3	2	1	1	1	8
Ostale	2	5	2	2	2	13

³ Praksa u informativnoj emisiji RTCG je da se ista tema obrađuje kroz više priloga, što je karakteristično samo za tu televiziju. Stoga su njihovi prilozi posmatrani u „blokovima“ a što za rezultat ima manji broj jednostranih priloga nego što je to bio slučaj u prvom izvještaju.

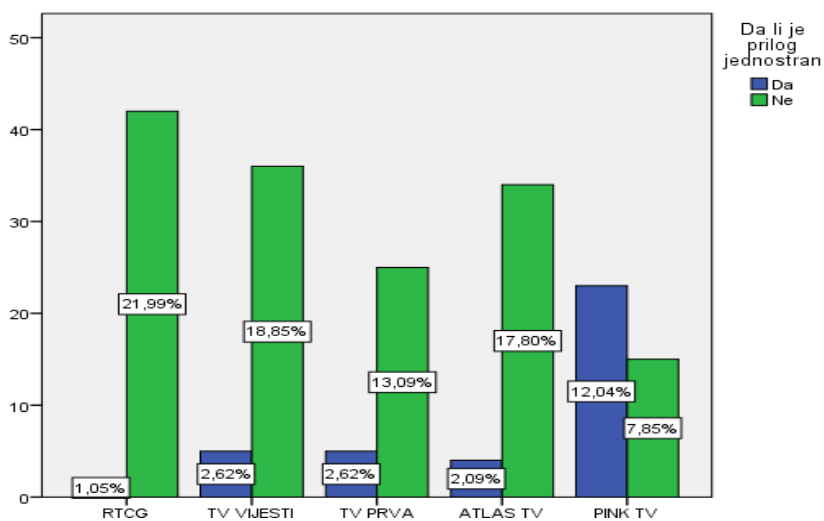
U nešto manje od polovine slučajeva nije bilo moguće odrediti kakva je vrijednosna orijentacija priloga, dok je u 29% njih orijentacija bila pozitivna. Više od polovine priloga (62%) bilo je informativno, dok je u posmatranom periodu bila skoro četvrtina kritičkih priloga.

U 15% priloga emitovanih u centralnim informativnim emisijama pet crnogorskih televizija prisutna je bila prikrivena kampanja. Po tom kriterijumu, prvo mjesto zauzima televizija Pink M koja je od ukupno 38 priloga, u njih 17 imala prikrivenu kampanju. Na drugom mjestu, ali sa znatno manje priloga koji su sadržali prikrivenu kampanju nalazi se TV Prva, dok na TV Vijesti u prethodnom periodu nije zabilježen ni jedan takav slučaj. U gotovo svim slučajevima prikrivene kampanje, akteri su bili poslanici DPS-a i Pozitivne Crne Gore, dok je bilo i slučajeva negativne kampanje usmjerene protiv opozicionih ministara u Vladi izbornog povjerenja.

U strukturi priloga u kojima je emitovana prikrivena kampanja najviše je bilo izvještaja, čak 25, dok je u tri slučaja bilo riječi o kratkim vijestima.

Oko 20% priloga emitovanih u prethodnih 10 dana u centralnim informativnim emisijama ovih pet televizija bilo je jednostrano. U tome je, sudeći po podacima iz istraživanja, lider televizija Pink M sa 23 takva priloga. Kada je riječ o strukturi priloga koji su bili jednostrani, ponovo su najčešće bili u pitanju izvještaji (29 slučajeva) i kratke vijesti (7 slučajeva).

2. GRAĐANSKO NADGLEDANJE IZBORA

Prisustvo nestranačkih posmatrača u značajnoj mjeri može da utiče na tok izborne kampanje kao i cjelokupnog izbornog procesa.

⇒ U toku četvorogodišnjeg mandata od 2012. do 2016. godine parlamentarne partije su iz državnog i lokalnih budžeta dobile 21,5 miliona eura, pokazalo je istraživanje Centra za demokratsku tranziciju (CDT). CDT je podatke prikupljao iz izvještaja političkih subjekata, revizija DRI-a, opštinskih odluka i koristeći zahtjev za slobodan pristup informacijama.

<http://www.cdtmn.org/2016/08/29/za-4-godine-dobile-215-miliona/>

⇒ U CDT-u smatraju da je kritična tačka u pripremi izbora to što još nije počela obuka 12.000-20.000 ljudi koji će sprovesti izborni proces na biračkim mjestima ali i to što je neophodno adekvatno informisati preko 100.000 građana kojima je zbog novog sistema promijenjeno biračko mjesto.

<http://www.antenam.net/index.php/politika/item/6988-koprivica-apeluje-vec-se-kasni-svi-da-se-ukljuce-u-pripremu-izbora>

⇒ CDT od raspisivanja izbora prati kako institucije, opštine i preduzeća poštuju Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja odnosno da li objavljuju informacije o trošenju sredstava iz budžeta. Više info:

<http://www.cdtmn.org/2016/08/25/kako-se-postuje-zakon-u-kampanji/>

⇒ I monitoring Mreže za afirmaciju nevladinog sektora (MANS-a) je pokazao da najveći broj institucija drastično krši Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja jer ne objavljuju na adekvatan način podatke o predizbornoj potrošnji. MANS prati objavljivanje podataka o predizbornoj potrošnji za preko 60 institucija a zbog svih kršenja Zakona do sada su podnijeli skoro 600 prijava Agenciji za sprječavanje korupcije.

<http://www.mans.co.me/600-prijava-zbog-kršenja-zakona-o-finansiranju-politickih-partija/>

- ⇒ CDT podsjeća da su socijalna davanja jedno od najčešće pominjanih zloupotreba u izborne svrhe i poziva nadležne institucije da hitno informišu javnost da li i kako kontrolišu trošenje novca iz budžeta. Za socijalna davanja je za mjesec dana potrošeno skoro 8,3 miliona eura, pokazali su podaci Ministarstva rada i socijalnog staranja.
- <http://www.cdtmn.org/2016/09/01/socijalna-davanja/>
- ⇒ U CDT-u smatraju sa ličnih karata koje postoje u Crnoj Gori, nije moguće vršiti bilo kakvo čitanje izuzev trenutnog rješenja na uređaju za elektronsku identifikaciju birača, jer one nemaju čip. Iz MANS-a su saopštili da predstojeći parlamentarni izbori teško mogu biti održani na zakonit način zbog činjenice da nove lične karte građana Crne Gore nijesu biometrijske, a što je uslov po Zakonu o izboru odbornika i poslanika. Iz Centra za monitoring i istraživanja (CeMI) su ukazali kako činjenica da lične karte nijesu biometrijski dokument dovodi u pitanje efektivnost elektronske identifikacije birača, jer uređaj ne prepoznaje kodiranu sliku/biometrijske podatke glasača, već samo povezuje tekstualne podatke na karti sa slikom u sistemu.
- <https://www.facebook.com/notes/centar-za-demokratsku-tranziciju-cdt/stav-cdt-a-o-uticaju-biometrijskih-li%C4%8Dnih-karata-na-glasanje/1159030714167532>
- <http://www.mans.co.me/izbori-tesko-mogu-biti-odrzani-na-zakonit-nacin/>
- <http://www.cemi.org.me/index.php/me/naslovna-strana/aktuelnosti/saopstenja-za-javnost/949-saopstenje-povodom-licnih-karata-drzavljana-crne-gore>
- ⇒ Ministarstvo unutrašnjih poslova ponovo je zabranilo MANS-u pristup Ugovoru o nabavci AFIS sistema, iako je Upravni sud prije toga donio odluku u korist MANS-a. Iz MANS-a su najavili da će ponoviti tužbu protiv MUP-a pred Upravnim sudom i tražiti hitno odlučivanje, kako bi se javnosti što prije omogućio pristup svim podacima o nabavci AFIS sistema.
- <http://www.mans.co.me/mup-zabranio-mans-u-pristup-ugovoru-o-nabavci-afis-sistema/>
- ⇒ Iz MANS-a su pozvali Agenciju za zaštitu ličnih podataka da hitno obezbijedi da se podaci koju su traženi od Državne izborne komisije (DIK) učine javnim i da se u isto vrijeme prekršajno procesuiraju predsjednik DIK-a Budimir Šaranović.
- <http://www.mans.co.me/drzavna-izborna-komisija-i-njen-predsjednik-krse-zakon-i-slobodnom-pristupu-informacijama-i-zakon-o-izboru-odbornika-i-poslanika/>
- ⇒ Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) pozvao je DIK da saopšti po kojoj metodologiji će provjeravati prikupljene potpise birača i tako preduprijediti moguće zloupotrebe od podnosilaca izbornih lista.
- <http://www.cdm.me/politika/cedem-dik-da-saopsti-kako-provjerava-prikupljene-potpise>

3. PRAVO NA SLOBODU JAVNOG OKUPLJANJA I GOVOR MRŽNJE

Govor mržnje se definiše kao svaki oblik izražavanja koji raspiruje, podstiče i pravda mržnju ili nasilje protiv lica ili grupe zbog njihovog ličnog svojstva i njegova upotreba je zabranjena Zakonom o zabrani diskriminacije. Pravo na slobodu javnog okupljanja je jedno od osnovnih, Ustavom zagarantovanih, ljudskih prava i može se, u skladu sa zakonom, privremeno ograničiti odlukom nadležnog organa radi sprječavanja nereda ili vršenja krivičnog djela, ugrožavanja zdravlja, morala ili radi bezbjednosti ljudi i imovine.

- ⇒ U posmatranom desetodnevnom periodu nije zabilježen nijedan slučaj ograničavanja prava na slobodu javnog okupljanja. Ipak, treba imati u vidu da je izborna kampanja i dalje na početku te da političke partije nijesu započele sa izbornim skupovima.
- ⇒ U istom periodu, politički dijalog karakterisala je pojačana retorika dok nijesu primjećeni slučajevi u kojima je identifikovan govor mržnje.
- ⇒ Građanska alijansa poziva građane i političke partije da nas obavijeste ukoliko identifikuju primjere govora mržnje i ugrožavanja prava na slobodu javnog okupljanja. To možete učiniti putem e-maila sanja@gamn.org.